

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

**Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны»**

**Н.В. Корнікава
Т.А. Шкрабава**

**ГІСТОРЫЯ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ:
гісторыя культуры Беларусі ў XIX - пачатку XXI ст.**

**Гомель
2014**

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны»

Н.В. Корнікава
Т.А. Шкрабава

ГІСТОРЫЯ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ:
гісторыя культуры Беларусі ў XIX - пачатку XXI ст.

Практычнае кіраўніцтва
для студэнтаў спецыяльнасці
1-23 01 12 «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай
спадчыны (па накірунках)»

Гомель
ГДУ імя Ф. Скарыны
2014

УДК 930.85(476)«18/19»
ББК 71.122.5+71.122.6

Рэцэнзенты:

к.г.н., дац., дацэнт кафедры гісторыі славян і спецыяльных гістарычных дысцыплін УА «Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны»

А.І. Зелянкова,

к.г.н., дац., заг. кафедры этналогіі, музеалогіі і гісторыі мастацтваў БДУ Т.А. Наваградскі

Рэкамендавана да выдання НМС УА «Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны»

Н.В. Корнікава, Т.А. Шкрабава. Гісторыя культуры Беларусі: гісторыя культуры Беларусі ў XIX – пачатку XXI ст.: практычнае кіраўніцтва. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2014. – 42 с.

ISBN

Практычнае кіраўніцтва змяшчае тэматыку семінарскіх заняткаў па дысцыпліне «Гісторыя культуры Беларусі» у перыяд ад пачатку XIX да пачатку XXI ст., уключае тэматыку рэфератаў, пералік асноўных паняццяў, пытанні і тэсты для самакантроля, а таксама рэкамендаваную літаратуру па кожнай тэме.

Адрасавана студэнтам 4 курса гістарычнага факультэта спецыяльнасцей 1-23 01 12 «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па накірунках)»

930.85(476)«18/19» УДК
71.122.5+71.122.6 ББК
ISBN

© ГДУ імя Ф. Скарыны

Змест

Уводзіны.....	4
Тэма 1. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.: архітэктура, мастацтва	5
Тэма 2. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.: літаратура, музычна-тэатральнае мастацтва, асвета і адукацыя.....	11
Тэма 3. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва	16
Тэма 4. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.: літаратура, музыка і тэатр, навука і адукацыя	22
Тэма 5. Культура Беларусі ў 20 – 30-ыя гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр, кіно	28
Тэма 6. Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе.....	30
Тэма 7. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: выяўленчае мастацтва, літаратура, музыка, тэатр, вышэйшая адукацыя	33
Тэма 8. Беларуская культура на сучасным этапе: выяўленчае мастацтва, літаратура, тэатр, музыка, кінамастацтва.....	39

Уводзіны

Неабходнасць вывучэння курса «Гісторыя культуры Беларусі: гісторыя культуры Беларусі ў XIX – пачатку XXI ст.» абумоўлена павышэннем ролі сферы культуры ў сучасным свеце, значнасцю ведаў аб нацыянальных традыцыях для падрыхтоўкі высокакваліфікаванага спецыяліста ў галіне гісторыі.

Курс закліканы замацаваць у студэнтаў сістэматычныя веды ў галіне гісторыі айчыннай культуры як на ўзроўні фактаў, так і на ўзроўні іх тэарэтычнага і канцэптualaнага асэнсавання; сфарміраваць уяўленне аб месцы ролі культуры Беларусі ў гісторыі беларускага народа, у гісторыі еўрапейскай і сусветнай культуры; выхоўваць пачуццё патрыятызму і гонару за беларускі народ, яго дасягненні ў гістарычным мінулым і на сучасным этапе. Усё гэта з'яўляецца мэтай курса. Да ліку задач засваення курса належаць: азнаямленне студэнтаў з галоўнымі накірункамі вывучэння гісторыі айчыннай культуры ў беларускай і замежнай навуцы; вывучэнне найважнейшых з'яў, працэсаў, твораў, тэндэнцый і заканамернасцей яе развіцця; вызначэнне адметных рысаў культуры беларускага народа на розных этапах яго гістарычнага развіцця; разгляд гісторыі культуры Беларусі ў кантэксце гісторыі еўрапейскай і сусветнай культуры.

Па выніках вывучэння курса студэнт павінен ведаць: асноўныя дасягненні ў развіцці матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі; культурна-гістарычную спадчыну беларускага грамадства. Студэнт павінен умець: характарызаваць ролю і месца беларускіх зямель у сусветным культурным супольніцтве; растлумачыць уплывы розных цывілізацыйных фактараў на развіццё і станаўленне культуры Беларусі; аналізаваць культурна-гістарычныя з'явы ва ўмовах інтэграцыі і глабалізацыі.

Выкладанне дысцыпліны засноўваецца на ведах студэнтаў па курсам «Гісторыя Беларусі», «Гістарычнае краязнаўства Беларусі», «Этналогія і этнаграфія Беларусі».

Дысцыпліна «Гісторыя культуры Беларусі: гісторыя культуры Беларусі ў XIX – пачатку XXI ст.» вывучаецца студэнтамі 4 курса спецыяльнасці 1-23 01 12 «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па накірунках)» у аб'ёме 158 гадзін; колькасць аудыторных гадзін – 80, з іх: лекцыі – 46, практычныя заняткі – 34. Форма кантролю – залік (7 семестр), экзамен (8 семестр).

Тэма 1. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.: архітэктура, мастацтва

Занятак 1

1. Горадабудаўніцтва Беларусі ў першай палове XIX ст.
2. Грамадзянская архітэктура на Беларусі ў першай палове XIX ст.
3. Культывае дойлідства Беларусі ў першай палове XIX ст.

Занятак 2

4. Ваеннае будаўніцтва на Беларусі ў першай палове XIX ст.
5. Палацава-паркавыя комплексы Беларусі ў першай палове XIX ст. Класіцызм.

Занятак 3

1. Выяўленчае мастацтва Беларусі ў першай палове XIX ст.: жывапіс і графіка. Жанры. Мастацкія стылі.
2. Скульптура Беларусі ў першай палове XIX ст.

Асноўныя паняцці

Класіцызм, палацава-паркавы комплекс, палацава-паркавы комплекс Румянцавых-Паскевічаў у Гомелі, палац Сапегаў у Ружанах, сядзіба, рамантызм, культывае дойлідства, сабор, сабор Пятра і Паўла ў Гомелі, Іосіфаўскі сабор у Магілеве, Прэабражэнская царква ў Чачэрску, Пакроўская царква ў Стрэшневе, касцёл, касцёлы ў Лідзе і Шчучыне, палац губернатара, палац губернатара ў Віцебску, губернскае праўленне, грамадзянская архітэктура, ваеннае будаўніцтва, Бабруйская крэпасць, Брэсцкая крэпасць, палеская школа драўлянага дойлідства, царква Параскевы Пятніцы ў Мясяцічах, акадэмізм, Віленская школа жывапісу, Ф. Смуглевіч, партрэтны жанр, В. Ваньковіч, партрэт В. Ваньковіча «Міцкевіч на скале Аю-Даг», бытавы жанр, гістарычны жанр, Я. Дамель, карціна Я. Дамеля «Смерць князя Панятоўскага», карціна Я. Дамеля «Гібель»

прадвядзіцеля крыжаносцаў Ульрыху ў Грунвальдскай бітве», карціна Я. Дамеля «Павел I вызваляе Касцюшка з няволі», Я. Суходальскі, карціна Я. Суходальскага «Фельдмаршал Паскевіч прымае дэлегацыю жыхароў Эрзрума», карціна Я. Суходальскага «Заклучэнне Туркманчайскага міру», пейзажны жанр, В. Дмахоўскі, нацюрморт, І. Хруцкі, нацюрморт «Кветкі і садавіна» І. Хруцкага, графіка, графіка Н. Орды, літаграфія, К. Бахматовіч, скульптура, барэльеф, медальён, манументальна-дэкаратыўная скульптура, К. Ельскі.

Тэматыка рэфератаў

1. Сабор Пятра і Паўла ў Гомелі.
2. Сабор святога Іосіфа ў Магілеве.
3. Бабруйская крэпасць як помнік ваеннага будаўніцтва на Беларусі ў першай палове XIX ст.
4. Гомельскі сядзібава-паркавы ансамбль у Гомелі.
5. Палацава-паркавы ансамбль Тышкевічаў у Валожыне.
6. Палацава-паркавы ансамбль Валовічаў у Святску.
7. Палацава-паркавы ансамбль у Жылічах.
8. Творчасць І. Хруцкага.
9. І. Суходольскі як прадстаўнік беларускага гістарычнага жывапісу.
10. Творчасць Я. Дамеля.
11. Развіццё мемарыяльнай пластыкі ў першай палове XIX ст.
12. Творчая спадчына І. Хруцкага ў зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.
13. Творчая спадчына Я. Дамеля ў зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.
14. Гомельскі сядзібава-паркавы ансамбль у Гомелі як музейная ўстанова на сучасным этапе.
15. Гістарычны жывапіс І. Суходольскага ў зборах Гомельскага сядзібава-паркавага ансамбля.
16. Палац Сапегаў у Ружанах як аб'ект гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.
17. Дом-музей І. Ваньковіча і калекцыі жывапісу першай паловы XIX ст. у яго зборах.
18. Палацава-паркавы ансамбль Тышкевічаў у Валожыне як помнік гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.

Пытанні для самакантроля

1. Пералічыце асноўныя рысы, характэрныя для стылю класіцызм, атрымаўшага пераважнае распаўсюджанне ў першай палове XIX ст.

2. Які тып планіроўкі быў характэрным для гарадской забудовы ў першай палове XIX ст.?

3. Якія асаблівасці былі характэрны для грамадзянскага будаўніцтва ў першай палове XIX ст.?

4. Назавіце прыклады помнікаў кultaвага дойдства, пабудаваных у стылі класіцызм на Беларусі ў першай палове XIX ст.

5. Пералічыце буйнейшыя палацава-паркавыя сядзібы, пабудаваныя ў стылі класіцызм на Беларусі ў першай палове XIX ст.

6. Якія жанры атрымалі пераважнае распаўсюджванне ў беларускім жывапісе ў першай палове XIX ст.?

7. Пералічыце прозвішчы буйнейшых беларускіх мастакоў першай паловы XIX ст. Назавіце іх знакамітыя творы.

8. Якія жанры графікі атрымалі пераважнае распаўсюджванне ў першай палове XIX ст.?

9. Вылучыце асноўныя асаблівасці, характэрныя для развіцця беларускай скульптуры ў першай палове XIX ст.

Тэсты для самакантроля

1. Петрапаўлаўскі сабор у Гомелі, будаўніцтва якога праходзіла ў 1800 – 1809 гг. быў узведзены на праекту архітэктара:

а) І. Львова

б) А. Мельнікава

в) Дж. Кларка

2. Іосіфаўскі сабор, які ўзводзіўся на Саборнай плошчы Магілёва, быў пабудаваны ў стылі:

а) барока

б) псеўдарускім

в) класіцызма

3. Палац Бутрымовіча, які быў пабудаваны па загаду М. Бутрымовіча ў стылі класіцызм з элементамі барока, знаходзіцца ў:

- а) Пінску
- б) Ружанах
- в) Гомелі

4. Помнік позняга класіцызму – палац у Жылічах, узведзены пад кіраўніцтвам архітэктара К. Падчашынскага, быў пабудаваны па заказе князя:

а) К. Агінскага

б) І. Булгака

в) А. Тызенгаўза

5. Палац, які быў пабудаваны па загаду графа В. Пуслоўскага ў Мерачоўшчыне ў 1838 г., носіць назву:

а) Шчучынскі палац

б) Ружанскі палац

в) Косаўскі замак

6. Брэсцкая крэпасць – памятник ваеннага будаўніцтва першай паловы XIX ст., была ўзведзена на працягу 1833-1842 гг. пад кіраўніцтвам ваеннага інжэнера:

а) К. Апермана

б) Я. Наркевіч-Ёдкі

в) А. Кіркара

7. Будаўніцтва Бабруйскай крэпасці – помніка ваеннага будаўніцтва першай паловы XIX ст. было распачата ў:

а) 1800 г.

б) 1810 г.

в) 1850 г.

8. Які з пералічаных стыляў панавалі ў архітэктурцы Беларусі ў першай палове XIX ст.:

а) барока

б) класіцызм

в) ракако

9. Суаднясіце прозвішчы беларускіх мастакоў і назвы іх твораў:

1. І. Хруцкі

2. В. Ваньковіч

3. Я. Суходольскі

а) «Міцкевіч на скале Аюдаг»

б) «Хлопчык у саламяным капелюшы»

в) «Заклучэнне Туркманчайскага міру»

1б, 2а, 3в

10. Аўтарам карціны «Міцкевіч на скале Аюдаг» з'яўляецца:

а) К. Русецкі

б) І. Хруцкі

в) В. Ваньковіч

11. Аўтарам карціны «Партрэт А. Чартарыйскага» з'яўляецца:

а) І. Аляшкевіч

б) Я. Дамель

в) І. Хруцкі

12. Беларускі мастак Я. Дамель працаваў пераважна ў жанры:

а) бытавым

б) гістарычным

в) пейзажным

13. Суаднясіце прозвішчы беларускіх мастакоў і жанры, у якіх яны пераважна працавалі:

1. І. Хруцкі

2. Я. Сухадольскі

3. І. Аляшкевіч

а) гістарычны

б) нацюрморт

в) партрэтны

1б, 2а, 3в

14. Аўтарам серыі работ «Успаміны аб Вільні», прысвечаных адлюстраванню паўсядзённага жыцця гараджан, з'яўляецца графік:

а) А. Нямцевіч

б) К. Бахматовіч

в) К. Русецкі

15. Знакаміты беларускі скульптар першай паловы XIX ст., які працаваў у рэчышчы класіцызму і з'яўляўся аўтарам партрэтаў А. Чартарыйскага, М. Пачобута, Я. Снядзецкага, Ф. Смуглевіча:

а) К. Русецкі

б) Р. Слізень

в) К. Ельскі

Літаратура

1. Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000–2005. – 6 т.

2. Качаноўскі, У.У. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб.

дапаможнік / У.У. Качаноўскі. – Мінск : НКФ «Экаперспектыва», 1994. – 162 с.

3. Лыч Л., Навіцкі У. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб. дапаможнік / Л. Лыч, У. Навіцкі. 2-е выд. – Мінск : ВП «Экаперспектыва», 1997. – 453 с.

3. Парашкоў, С.А. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб. дапаможнік / С.А. Парашкоў. 2-е выд. – Мінск : Беларуская навука, 2004. – 444 с.

4. Архітэктура Беларусі : нарысы эвалюцыі ва ўсходнеславянскім і еўрапейскім кантэксце : у 4 т. / рэдкал.: А.І. Лакотка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2005–2009. – Т. 3. Кн. 1 : Другая палова XVIII – першая палова XIX ст. / А.І. Лакотка [і інш.]. – 2007. – 502 с.

5. Архітэктура Беларусі : Энцыклапедычны даведнік / Беларуская Энцыклапедыя ; рэдкал.: А.А. Воінаў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 1993. – 620 с.

6. Беларусы: у 13 т. / рэдкал.: М.Ф. Піліпенка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 2 : Дойлідства / А.І. Лакотка [і інш.]. – 1997. – 758 с.

7. Валенцій Ваньковіч. Славутыя мастакі з Беларусі / аўт.-склад. Н. В. Сычова ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2012. – 64 с.

8. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. / рэдкал.: С.В. Марцэлеў [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1987–1994. – Т. 3 : Канец XVIII – пачатак XX ст. / Л.М. Дробаў [і інш.]. – 1989. – 448 с.

9. Государственный художественный музей БССР: собрание живописи XV–XX вв. – М. : Советский художник, 1989. – 144 с.

10. Дзяржаўны мастацкі музей БССР. XV – пачатак XX ст. / пад рэд. Ю.П. Карачуна [і інш.] ; Дзяржаўны мастацкі музей БССР. – Мінск : Беларусь, 1979. – 255 с.

11. Дробов, Л.Н. Живопись Белоруссии XIX – начала XX в. / Л.Н. Дробов. – Минск : Вышэйшая школа, 1974. – 336 с.

12. Иван Хруцкі. Альбом-каталог / аўт.-склад. І.Н. Панышына [і інш.] ; Дзяржаўны мастацкі музей БССР. – Мінск : Беларусь, 1990. – 119 с.

13. Иван Хруцкі. Славутыя мастакі з Беларусі / аўт.-склад.

А.П. Харак ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2012. – 40 с.

14. Кулагин, А.Н. Архитектура дворцово-усадебных ансамблей Белоруссии. Вторая половина XVIII – начало XIX в. / А.Н. Кулагин. – Минск : Наука и техника, 1981. – 134 с.

15. Лазука, Б.А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б.А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2007. – Т 2 : XVIII – пачатак XXI ст. – 351 с.

16. Лакотка, А.І. Нацыянальныя рысы беларускай архітэктуры / А. І. Лакотка. – Мінск : Ураджай, 1999. – 336 с.

17. Марченко, Н.П. Лица и судьбы. Портрет XVIII – начала XX века в собраниях Национального художественного музея Республики Беларусь / Н.П. Марченко, К.В. Зеленой. – Минск : Издательство четыре четверти, 2002. – 152 с.

18. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. Мастацтва XV – пачатку XX ст. / аўт.-склад. Ю.А. Піскун [і інш.] ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2006. – 335 с.

19. Помнікі мастацкай культуры Беларусі : альбом-каталог / рэд.-склад. Б.А. Лазука [і інш.] ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2012. – 413 с.

20. Чантурия, В.А. История архитектуры Белоруссии: в 2 т. / В.А. Чантурия. 3-е изд. – Минск : Вышэйшая школа, 1985. – Т. 1 : Дооктябрьский период. – 294 с.

21. Чантурия, В.А. Памятники архитектуры и градостроительства Белоруссии / В. А. Чантурия. – Минск : Полымя, 1986. – 236 с.

22. Чернявская, Т.И. Памятники архитектуры Минска XVII – начала XX в. / Т.И. Чернявская, Е.Ю. Петросова. – Минск : Наука и техника, 1984. – 152 с.

Тэма 2. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.: літаратура, музычна-тэатральнае мастацтва, асвета і адукацыя

Занятак 1

1. Літаратура на Беларусі ў першай палове XIX ст.
2. Адукацыя і асвета на Беларусі ў першай палове XIX ст.
3. Навука на Беларусі ў першай палове XIX ст.

Занятак 2

1. Музычнае мастацтва Беларусі ў першай палове XIX ст.
2. Тэатральнае мастацтва Беларусі ў першай палове XIX ст.

Асноўныя паняцці

Ананімная паэма, «Энеіда навыварат», «Тарас на Парнасе», Я. Баршчэўскі, кніга «Шляхціц Завальня» Я. Баршчэўскага, двухмоўная п'еса «Сялянка» В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Чачот, зборнік «Вясковыя песні» Я. Чачота, А. Міцкевіч, паэма, паэма А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш», паэма А. Міцкевіча «Возера Свіцязь», П. Багрым, верш П. Багрыма «Зайграй, зайграй, хлопча малы», Полацкая езуіцкая акадэмія, Віленскі ўніверсітэт, Горы-Горацкі земляробчы інстытут, Віленская вучэбная акруга, царкоўна-прыходская школа, народнае вучылішча, рэальная гімназія, класічная гімназія, Гомельскі гурток Н.П. Румянцава, «Беларускі архіў старажытных грамат», І. Грыгаровіч, беларусазнаўства, П.М. Шпілеўскі, народны тэатр, кампазітар-аматар, Г. Радзівілл, М.К. Агінскі, паланэз, паланэз «Развітанне з Радзімай» М.К. Агінскага, Мінскі прафесійны тэатр, аматарская труппа В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Міладоўскі, С. Манюшка, опера «Сялянка» С. Манюшкі, опера «Чароўная вада» С. Манюшкі, опера «Галька» С. Манюшкі, музычная п'еса, А. Абрамовіч.

Тэматыка рэфератаў

1. Стварэнне Віленскай навучальнай акругі і дзейнасць Віленскага ўніверсітэта ў першай палове XIX ст.
2. Гісторыка-археалагічны музей братоў Тышкевічаў у Лагойску.
3. Захаванне памяці аб творчай спадчыне А. Міцкевіча ў музеесядзібе Міцкевічаў «Завоссе».

4. Экспазіцыі Гомельскага палацава-сябібавага ансамблю, прысвечаныя Н.П. Румянцаву.
5. Творчая спадчына Я. Баршчэўскага.
6. Творчая спадчына А. Міцкевіча.
7. Навуковая дзейнасць гуртка Н.П. Румянцава.
8. Навуковая дзейнасць братоў Я. і К. Тышкевічаў.
9. Стварэнне і дзейнасць Віленскага музея старажытнасцей.
10. Музыкальная спадчына Ф. Міладоўскага.
11. Творчая спадчына С. Манюшкі.
12. Тэатральная труппа В. Дуніна-Марцінкевіча.
13. Экспазіцыя, прысвечаная С. Манюшку, у Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музыкальнай культуры Рэспублікі Беларусь.

Пытанні для самакантроля

1. Якія тыпы навучальных устаноў дзейнічалі на Беларусі ў першай палове XIX ст.?
2. Чым тлумачыцца тагачасная ўвага расійскага ўрада да навуковых даследаванняў беларускай гісторыі, этнаграфіі, фальклору?
3. Пералічыце найбольш вядомыя даследаванні па этнаграфіі Беларусі ў першай палове XIX ст.
4. Назавіце прозвішчы беларускіх навукоўцаў, якія працавалі ў першай палове XIX ст. у галіне прыродазнаўчых навук.
5. Як вы лічыце, ці можна гаварыць аб тым, што ў першай палове XIX ст. ішоў працэс станаўлення новай беларускай мовы? Адказ абгрунтуйце.
6. Якія жанры атрымалі пераважнае распаўсюджванне ў беларускай літаратуры першай паловы XIX ст.?
7. Назавіце прозвішчы вядомых беларускіх пісьменнікаў першай паловы XIX ст. і пералічыце іх творы.
8. Ахарактэрызуйце адметнасці развіцця беларускага музыкальнага мастацтва ў першай палове XIX ст.
9. Якія жанры мелі пераважнае распаўсюджванне ў першай палове XIX ст. у беларускім музыкальным мастацтве? Якія кампазітары працавалі ў іх?
10. Якія змены адбываліся ў развіцці тэатральнага мастацтва на працягу першай паловы XIX ст.?
11. Пералічыце назвы найбольш вядомых тэатральных

калектываў і прозвішчы знакамітых беларускіх драматургаў першай паловы XIX ст.

Тэсты для самакантроля

1. Суаднясіце прозвішчы беларускіх пісьменнікаў і назвы зборнікаў іх твораў:

1. А. Міцкевіч

2. Я. Баршчэўскі

3. У. Сыракомля

а) «Шляхціц Завальня.....»

б) «Вандроўкі па маіх былых ваколіцах»

в) «Дзяды»

1б, 2в, 3а

2. Гісторык, мовазнавец, аўтар 4-томніка «Беларускі архіў старажытных грамат», 5-томніка «Акты Заходняй Русі»:

а) А. Кіркоў

б) І. Грыгаровіч

в) Е. Раманаў

3. Суаднясіце прозвішчы беларускіх пісьменнікаў і назвы іх твораў:

1. А. Міцкевіч

2. П. Багрым

3. Я. Чачот

а) «Вясковыя песні»

б) «Пан Тадэвуш»

в) «Зайграй, зайграй, хлопча малы.....»

1в, 2а, 3б

4. Віленскі ўніверсітэт – адзіная вышэйшая навучальная ўстанова на Беларусі ў першай палове XIX ст. был закрыты ў:

а) 1830 г.

б) 1832 г.

в) 1840 г.

5. Прафесар і рэктар Віленскага ўніверсітэта ў 1806–1825 гг., сістэматычна вёў назіранні малых планет, сонечных і месячных зацьменняў; праводзіў разлікі палажэнняў Сонца, Месяца і планет, у 1802 адкрыў астэроід Палада:

а) Я. Снядэцкі

б) Т. Нарбут

в) Я. Наркевіч-Ёдка

6. Кампазітар, грамадскі і палітычны дзеяч, аўтар шматлікіх маршаў і паланэзаў, самым знакамітым з якіх з'яўляецца «Развітанне з Радзімай»:

а) Ф. Міладоўскі

б) М.К. Агінскі

в) А.Г. Радзівіл

7. Беларускі кампазітар, аўтар шматлікіх песень, аперэт, балетаў, у супрацоўніцтве з беларускім драматургам В. Дунінам-Марцінкевічам напісаў оперы «Чароўная вада», «Сялянка»:

а) М. Карловіч

б) С. Манюшка

в) А. Грыневіч

8. Беларускі кампазітар, піяніст, педагог, сябар С. Манюшкі, які кіраваў аркестрам графа Б. Тышкевіча і з'яўляўся аўтарам аперэты «Канкурэнты»:

а) М. Ельскі

б) М.К. Агінскі

в) Ф. Міладоўскі

9. Першая аматарская труппа беларускага нацыянальнага театра, дзейнасць якой пачалася з пастаноўкі камічнай оперы «Рэкруцкі яўрэйскі набор», была створана ў фальварку Люцынка:

а) С. Манюшкам

б) В. Дуніным-Марцінкевічам

в) І. Буйніцкім

10. Прэм'ера першай двухмоўнай оперы «Сялянка» у пастаноўцы В. Дуніна-Марцінкевіча адбылася ў Мінску ў:

а) 1802 г.

б) 1842 г.

в) 1872 г.

Літататура

1. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: В.К. Бандарчык (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2010. – Т. 3 : Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандарчык [і інш.]. – 1999. – 365 с.

2. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: Р.Б. Смольскі (гал рэд.) [і інш.]. –

Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 13 : Тэатральнае мастацтва / В.М. Ярмалінская [і інш.]. – 2012. – 758 с.

3. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: Т.Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 11 : Музыка / М.Ф. Піліпенка [і інш.]. – 2008. – 700 с.

4. Гісторыя беларускага тэатра: у 3 т. / рэдкал.: У.І. Няфёд [і інш.]; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1983–1987. – Т. 1 : Беларускі тэатр ад вытокаў да кастрычніка 1917 г. / Г.І. Барышаў [і інш.]. – 1983. – 496 с.

5. Гісторыя беларускай літаратуры XIX – пачатку XX ст. : вучэб. дапаможнік / рэдкал.: М.А. Лазарука (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Вышэйшая школа, 1998. – 559 с.

6. История белорусской музыки / Г. Глущенко [и др.] ; под общ. ред. Г. Глущенко. – М. : Музыка, 1976. – 247 с.

7. Лойка, А. А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд: вучэб. дапаможнік для філал. фак. в.н.у. : у 2 ч. – Ч. 1. 2-е выд. дапрац. і дап. / А.А. Лойка. – Мінск : Вышэйшая школа, 1989. – 319 с.

8. Музыкальный театр Белоруссии : Дооктябрьский период / Академия наук Белорусской ССР, Институт искусствования, этнографии и фольклора ; редкол.: Г.И. Барышев [и др.]. – Минск : Наука и техника, 1990. – 384 с.

9. Няфёд, У. І. Гісторыя беларускага тэатра : вучэб. дапаможнік / У.І. Няфёд. – Мінск : Вышэйшая школа, 1982. – 543 с.

10. Очерки истории науки и культуры Беларуси IX – начала XX вв. / Академия наук БССР. Институт истории ; редкол.: А.А. Гусак (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Наука и техника, 1996. – 527 с.

Тэма 3. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва

Занятак 1

1. Горадабудаўніцтва на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Заніраванне гарадской тэрыторыі.

2. Архітэктура эклектыкі на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

3. Архітэктура мадэрна на Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст.

Занятак 2

1. Жанры беларускага жывапісу ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Графіка.
2. Скульптура Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Асноўныя паняцці

Прадмесце, Троіцкае прадмесце ў Мінску, Ракаўскае прадмесце ў Мінску, Занёманскае прадмесце ў Гродна, прамысловая архітэктура, Ільнопрадзільная фабрыка «Дзвіна» у Віцебску, фабрыка Шарашэўскага ў Гродна, Добрушская папяровая фабрыка, эклектыка, «гістарычныя» стылі, рэтраспектыўна-гатычны стыль, псеўдарускі стыль, неарускі стыль, неараманскі стыль, неаготыка, неарэнесанс, неабарока, неакласіцызм, царква Александра Неўскага ў Мінску, Пакроўская царква ў Гродна, мемарыяльная капліца ў парку Румянцавых-Паскевічаў у Гомелі, касцёл святых Сымона і Алены, гарадскі тэатр у Магілеве, гарадскі тэатр у Мінску, мадэрн, гасцініца Еўропа ў Мінску, пахавальня князеў Святаполк-Мірскіх, будынак жаночай гімназіі ў Мінску, даходныя дамы, банкаўскія будынкi, віленская рысавальная школа, гістарычны жанр, К. Альхімовіч, карціна «На этапе» К. Альхімовіча, бытавы жанр, Н. Сілівановіч, карціна «Пастух са Свянцяншчыны» Н. Сілівановіча, пейзаж, пейзаж А. Гараўскага «Вечар у Мінскай губерні», В.К. Бялыніцкі-Біруля, пейзаж «Вясна ідзе» В.К. Бялыніцкага-Бірулі, пейзаж «Зімовы сон» В.К. Бялыніцкага-Бірулі, карціна Ф. Рушчыца «Зямля», карціна Ф. Рушчыца «Ля касцёла», партрэт, Б. Русецкі, «Партрэт паўстанца 1863 г.» Б. Русецкага, графіка, архітэктурныя пейзажы Н. Орды, віцебская мастацкая школа, Ю. Пэн, карціна Ю. Пэна «Гадзіншчык», карціна Ю. Пэна «Стары кравец».

Тэматыка рэфератаў

1. Эклектыка ў беларускай архітэктуры ў другой палове XIX –

пачатку XX ст.

2. Грамадзянская архітэктура ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

3. Пахавальня князеў Святаполк-Мірскіх як помнік мадэрна.

4. Касцёл святых Сымона і Алены як помнік беларускай архітэктуры.

5. Творчая спадчына архітэктара С. Шабунеўскага.

6. Пейзажны жывапіс на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

7. Гістарычны жывапіс на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

8. Творчасць Ю. Пэна і дзейнаць віцебскай мастацкай школы.

9. Творчасць Н. Сілівановіча.

10. Творчая спадчына Н. Орды.

11. Развіцце станкавай скульптуры ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

12. Графіка М. Андрыёлі.

13. Творчая спадчына Ю. Пэна ў зборах Віцебскага мастацкага музея.

14. Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў Магілеве і жывапіс мастака ў яго зборах.

15. Творчая спадчына В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

16. Калекцыі скульптуры другой паловы XIX ст. у зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

17. Мемарыяльная капліца князеў Паскевічаў у Гомелі як помнік гісторыка-культурнай спадчыны.

18. Музей Н. Орды ў Варанцэвічах і творчая спадчына мастака ў яго зборах.

19. Творчая спадчына Гараўскага ў зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

20. Экспазіцыі Вілейскага краязнаўчага музея, прысвечаныя Н. Сілівановічу.

Пытанні для самакантроля

1. Якія мастацкія стылі атрымалі пераважнае рапаўсюджванне ў беларускай архітэктуры ў другой палове XIX – пачатку XX ст.? Пералічыце асноўныя рысы, характэрныя для іх.

2. Ахарактэрызуйце асаблівасці забудовы беларускіх гарадоў у канцы XIX – першай палове XX ст.

3. Прыгадайце, у якіх стылях афармляліся будынкi навучальных і культурных устаноў, банкаў, вакзалаў у другой палове XIX – пачатку XX ст.? Назавіце прыклады такіх архітэктурных помнікаў.

4. Пералічыце прыклады помнікаў кultaвага дойдства, пабудаваных на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. У якіх стылях яны пабудаваны?

5. Якія змены адбыліся ў жанравым развіцці беларускай графікі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.?

6. Назавіце беларускіх скульптараў другой паловы XIX – пачатку XX ст. Прыгадайце іх творы.

7. Якія сюжэты атрымалі адлюстраванне на карцінах беларускіх мастакоў, якія працавалі ў бытавым жанры? Прыведзіце прыклады.

8. Якое гістарычнае значэнне маюць карціны і замалеўкі знакамітага беларускага графіка і мастака Н. Орды? Пералічыце яго творы.

Тэсты для самакантроля

1. У другой палове XIX – пачатку XX ст. пабудовы навучальных устаноў і банкаў афармляліся ў стылі:

- а) рэнесанса
- б) барока
- в) псеўдарускім

2. Помнікам стыля мадэрн пачатку XX ст. з'яўляецца:

- а) гасцініца «Еўропа» у Мінску
- б) Гарадскі тэатр у Магілёве
- в) Варварынскі касцёл у Віцебску

3. Гомельская мужчынская гімназія, пабудаваная ў 1898 г. у стылі неарэнесанс, была ўзведзена архітэктарам:

- а) І. Львовым
- б) С. Шабунеўскім
- в) А. Жукоўскім

4. Касцёл святых Сымона і Алены, пабудаваны ў 1905 – 1910 гг. на грошы Э. Вайніловіча ў Мінску, быў узведзены ў:

- а) **неараманскім стылі**
- б) псеўдарускім стылі
- в) стылі барока

5. Мемарыяльная капліца ў Гомелі была ўзведзена ў парку палаца Румянцавых-Паскевічаў у апошняй трэці XIX ст. у:

- а) **псеўдарускім стылі**
- б) неараманскім стылі
- в) неагатычным стылі

6. Жанр, у якім пераважна працаваў мастак Н. Сілівановіч у другой палове XIX ст.:

- а) гістарычны
- б) **бытавы**
- в) пейзажны

7. Аўтарам пейзажа «Вечар у Мінскай губерні» з'яўляецца беларускі мастак:

- а) Ю. Пэн
- б) К. Альхімовіч
- в) **А. Гараўскі**

8. Суаднясіце прозвішчы беларускіх мастакоў і назвы іх твораў:

- а) Ю. Пэн
 - б) В. Бялыніцкі-Біруля
 - в) Ф. Рушчыц
1. «Ля касцёла»
 2. «Гадзіншчык»
 3. «Вясна ідзе»

2а, 3б, 1в

9. Беларускі скульптар, графік К. Змігродскі, які працаваў у апошняй чвэрці XIX – пачатку XX ст. быў прадстаўніком жанру:

- а) рамантызм
- б) **сімвалізм**
- в) мадэрнізм

10. Аўтарам карціны «Стары кравец», з'яўляецца віцебскі мастак, які працаваў у бытавым жанры:

- а) **Ю. Пэн**
- б) Н. Сілівановіч
- в) М. Шагал

Літататура

1. Архітэктура Беларусі : нарысы эвалюцыі ва ўсходнеславянскім і еўрапейскім кантэксце : у 4 т. / рэдкал.: А.І. Лакотка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2005–2009. – Т. 3. Кн. 2 : Другая палова XIX – першая палова XX ст. / А.І. Лакотка [і інш.]. – 2007. – 549 с.
2. Архітэктура Беларусі : Энцыклапедычны даведнік / Беларуская Энцыклапедыя ; рэдкал.: А.А. Воінаў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 1993. – 620 с.
3. Беларусы: у 13 т. / рэдкал.: М.Ф. Піліпенка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 2 : Дойлідства / А.І. Лакотка [і інш.]. – 1997. – 758 с.
4. В.К. Бялыніцкі-Бяруля : каталог / рэд.-склад. І.Д. Крымаў ; Дзяржаўны мастацкі музей БССР. – Мінск : Беларусь, 1974. – 135 с.
5. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. / редкал.: С.В. Марцэлеў [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1987–1994. – Т. 3 : Канец XVIII – пачатак XX ст. / Л.М. Дробаў [і інш.]. – 1989. – 448 с.
6. Государственный художественный музей БССР: собрание живописи XV–XX вв. – М. : Советский художник, 1989. – 144 с.
7. Дзяржаўны мастацкі музей БССР. XV – пачатак XX ст. Альбом / пад рэд. Ю.П. Карачуна [і інш.] ; Дзяржаўны мастацкі музей Беларускай ССР. – Мінск : Беларусь, 1979. – 255 с.
9. Дробов, Л.Н. Живопись Белоруссии XIX – начала XX в. / Л.Н. Дробов. – Минск : Вышэйшая школа, 1974. – 336 с.
10. Карачун, Ю.А. Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі / Ю.А. Карачун. – Мінск : Беларусь, 1988. – 107 с.
11. Кулагін, А.М. Эклектыка. Архітэктура Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст. / А.М. Кулагін. – Мінск : Ураджай, 2000. – 304 с.
12. Лазука, Б.А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б.А. Лазука. – Минск : Беларусь, 2007. – Т 2 : XVIII – пачатак XXI ст. – 351 с.
13. Лакотка, А.І. Нацыянальныя рысы беларускай архітэктуры / А.І. Лакотка. – Мінск : Ураджай, 1999. – 336 с.

14. Марченко, Н.П. Лица и судьбы. Портрет XVIII – начала XX века в собраниях Национального художественного музея Республики Беларусь / Н.П. Марченко, К.В. Зеленой. – Минск : Издательство четыре четверти, 2002. – 152 с.

15. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. Мастацтва XV - пачатку XX ст. Альбом / аўт.-склад. Ю.А. Піскун [і інш.] ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2006. – 335 с.

16. Помнікі мастацкай культуры Беларусі / рэд.-склад. Б.А. Лазука [і інш.] ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2012. – 413 с.

17. Станіслаў Жукоўскі / аўт.-склад. У. Пракапцоў ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Беларусь, 2012. – 71 с.

18. Чантурия, В.А. Памятники архитектуры и градостроительства Белоруссии / В.А. Чантурия. – Минск : Польша, 1986. – 236 с.

19. Чантурия, В.А. История архитектуры Белоруссии : в 2 т. Т. 1 : Дооктябрьский период / В.А. Чантурия. 3-е изд. – Минск : Вышэйшая школа, 1985. – 294 с.

20. Чернявская, Т.И. Памятники архитектуры Минска XVII – начала XX в. / Т.И. Чернявская, Е.Ю. Петросова. – Минск : Наука и техника, 1984. – 152 с.

21. Ю.М. Пэн : альбом-каталог / ред.-сост. В.Н. Кучеренко [и др.] ; Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. – Минск : Беларусь, 2006. – 175 с.

Тэма 4. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.: літаратура, музыка і тэатр, навука і адукацыя

Занятак 1

1. Літаратура на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
2. Адукацыя на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
3. Навука на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Занятак 2

1. Тэатральнае мастацтва Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
2. Музычнае мастацтва Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.

Асноўныя паняцці

Агітацыйныя творы, «Гутарка старога дзеда», «Гутарка дзвух суседзяў», публіцыстыка, Ф. Багушэвіч, зборнік Ф. Багушэвіча «Дудка беларуская», зборнік Ф. Багушэвіча «Смык беларускі», Я. Лучына, зборнік Я. Лучыны «Вязанка», А. Гурыновіч, газета «Наша ніва», Б. Эпімах-Шыпіла, выдавецтва «Загляне сонца ў наша ваконца», школьная рэформа, царкоўна-прыходская школа, народнае вучылішча, настаўніцкія семінары, настаўніцкія інстытуты, духоўныя семінары, класічная гімназія, рэальная гімназія, «заходнерусізм», М. Каяловіч, «Кароткая гісторыя Беларусі» В. Ластоўскага, «Паўночна-заходні аддзел Рускага географічнага таварыства», Е.Р. Раманаў, «Беларускі зборнік» Е.Р. Раманава, Н.Я. Нікіфароўскі, «Нарысы Віцебскай Беларусі» Н.Я. Нікіфароўскага, А.П. Сапуноў, «Вітебская старына» А.П. Сапунова, А. Кіркор, «Живописная Россия» А. Киркора, А.К. Сержпутоўскі, «Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў» А.К. Сержпутоўскага, І.А. Сербай, «Беларусы-сакуны» І.А. Сербавы, мовазнаўства, «Словарь белорусского наречия», Бенякоўская сельскагаспадарчая станцыя, Мінская балотная станцыя, Таварыства мінскіх урачоў, прафесійны тэатр, Таварыства аматараў мастацтваў, Мінскі гарадскі тэатр, антрэпрыза, І. Буйніцкі, «Першая беларуская труппа», камедыя, камедыя «Модны шляхцюк» К. Каганца, «Беларускі музычна-драматычны гурток», «Першае таварыства беларускай драмы і камедыі», Л. Рагоўскі, «Беларускі песеннік з нотамі для народных і школьных хароў», А. Грыневіч, «Беларускія песні з нотамі», хор У. Тэраўскага, аперэта, аперэта «Тарас на парнасе» Ю. Шадурскага.

Тэматыка рэфератаў

1. Агітацыйныя творы ў беларускай літаратуры ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
2. Я. Лучына і яго творчая спадчына.
3. Развіцце беларускай публіцыстыкі.
4. Навуковая дзейнасць і спадчына Е.Р. Раманава.
5. Н.Я. Нікіфароўскі як даследчык матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа.
6. Навуковая спадчына І.А. Сербавы.
7. Дзейнасць «Паўночна-заходняга аддзела Рускага геаграфічнага таварыства».
8. Дзейнасць Горы-Горыцкага земляробчага інстытута.
9. Культурна-асветніцкая дзейнасць газеты «Наша ніва».
10. Навуковая дзейнасць Я. Наркевіч-Ёдкі.
11. Музычная спадчына У. Тэраўскага.
12. Творчасць І. Буйніцкага і стварэнне беларускага прафесійнага тэатра.
13. Дзейнасць Беларускага музычна-драматычнага гуртка А. Бурбіса.
14. Памяць аб Е.Р. Раманаве ў Магілёўскім этнаграфічным музеі.
15. Экспазіцыі, прысвечаныя Ф. Багушэвічу і яго творчай спадчыне ў музеі-сядзібе «Кушляны».
16. Калекцыі, прысвечаныя Я. Лучыне, у фондах Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.
17. Калекцыі, прысвечаныя А. Гурыновічу, у фондах Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.
18. Адлюстраванне гісторыі станаўлення прафесійнага беларускага тэатра ў экспазіцыях Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь.
19. Музейны збор І. Луцкевіча.

Пытанні для самакантроля

1. Якія змены адбыліся ў сістэме адукацыі на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.?
2. Ахарактэрызуйце асноўныя тэндэнцыі развіцця беларускай навукі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Даследванні ў якіх

навуковых галінах атрымалі пераважнае развіццё?

3. Ахарактэрызуйце асноўныя дасягненні ў гуманітарных і прыродазнаўчых навуках на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Назавіце прозвішчы знакамітых беларускіх навукоўцаў гэтага перыяду.

4. Якія жанры атрымалі распаўсюджванне ў беларускай літаратуры ў другой палове XIX – пачатку XX ст.?

5. Пералічыце прозвішчы знакамітых беларускіх пісьменнікаў другой паловы XIX – пачатку XX ст.? Назавіце іх творы.

6. Якая тэматыка была характэрна для творчасці беларускіх пісьменнікаў другой паловы XIX – пачатку XX ст.?

7. Ахарактэрызуйце асноўныя накірункі развіцця беларускага музычнага мастацтва другой паловы XIX – пачатку XX ст.? Назавіце прозвішчы вядомых беларускіх кампазітараў.

8. Якія жанры былі характэрны для развіцця беларускага музычнага мастацтва другой паловы XIX – пачатку XX ст.?

9. Назавіце прозвішчы вядомых беларускіх тэатральных дзеячаў другой паловы XIX – пачатку XX ст.

10. Якія музычныя і тэатральныя калектывы былі створаны ў другой палове XIX – пачатку XX ст.?

11. Ахарактэрызуйце адметнасці развіцця беларускага тэатральнага мастацтва другой паловы XIX – пачатку XX ст.

Тэсты для самакантроля

1. Суаднясіце прозвішчы беларускіх пісьменнікаў і назвы зборнікаў іх твораў:

1. Ф. Багушэвіч

2. Я. Лучына

3. М. Багдановіч

а) «Вязанка»

б) «Вянок»

в) «Дудка беларуская»

1б, 2в, 3а

2. «Паўночна-Заходні аддзел Рускага геаграфічнага таварыства» быў адкрыты на Беларусі ў:

а) 1866 г.

б) 1867 г.

в) 1868 г.

3. Горы-Горыцкі земляробчы інстытут быў зачынены ў:

а) 1832 г.

б) 1864 г.

в) 1881 г.

4. Даследчык, мовазнавец, фалькларыст, этнограф, які склаў першы гістарычны слоўнік беларускай мовы, а таксама тлумачальна-перакладны «Слоўнік беларускай гаворкі»:

а) І. Гаворскі

б) А. Дэмбавецкі

в) А. Сапуноў

5. Беларускі грамадскі дзеяч, паэт, празаік, публіцыст, адзін з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры, аўтар зборнікаў «Дудка беларуская» і «Смык беларускі»:

а) А. Гурыновіч

б) Ф. Багушэвіч

в) Я. Лучына

6. Беларускі кампазітар, этнамузіёлаг, які выдаў у 1910 г. і 1912 г. зборнікі «Беларускія песні з нотамі», «Беларускія народныя песні з нотамі»:

а) А. Грыневіч

б) Л. Рагоўскі

в) У. Тэраўскі

7. Беларускі кампазітар, дырыжор, які з'яўляецца стваральнікам аднаго з першых беларускіх харавых калектываў – Мінскага беларускага хору, узнікшага ў 1914 г.:

а) М. Рымскі-Корсакаў

б) У. Тэраўскі

в) С. Танееў

8. Аўтарам музыкі да аперэты «Тарас на Парнасе з'яўляецца» кампазітар і піяніст родам з Віцебска:

а) Д. Грачанінаў

б) Ю. Шадурскі

в) Л. Рагоўскі

9. Аўтарам камедыі «Модны шляхцюк» з'яўляецца беларускі паэт і грамадскі дзеяч:

а) Я. Купала

б) З. Бядуля

в) К. Каганец

10. Стваральнікам «Першай беларускай трупы», якая дзейнічала на працягу 1907-1913 гг. спачатку як аматарскі, а потым як прафесійны калектыў, з’яўляецца:

а) К. Каганец

б) К. Буйло

в) І. Буйніцкі

Літататура

1. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: В.К. Бандарчык (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 3 : Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандарчык [і інш.]. – 1999. – 365 с.

2. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: Т.Б. Варфаламеева (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 11 : Музыка / М.Ф. Піліпенка [і інш.]. – 2008. – 700 с.

3. Беларусы : у 13 т. / рэдкал.: Р.Б. Смольскі (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 13 : Тэатральнае мастацтва / В.М. Ярмалінская [і інш.]. – 2012. – 758 с.

4. Гісторыя беларускага тэатра : у 3-х т. / рэдкал.: У.І. Няфёд [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1983–1987. – Т. 1 : Беларускі тэатр ад вытокаў да Кастрычніка 1917 г. / Г.І. Барышаў [і інш.]. – 1983. – 496 с.

5. История белорусской музыки / Г. Глущенко [и др.]; под общ. ред. Г. Глущенко. – М. : Музыка, 1976. – 247 с.

6. Лойка, А. А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд : вучэб. дапаможнік для філал. фак. вчу : у 2 ч. – Ч. 1. – 2-е выд. дапрац. і дап. / А.А. Лойка. – Мінск : Вышэйшая школа, 1989. – 319 с.

7. Музыкальный театр Белоруссии : Дооктябрьский период / Академия наук Белорусской ССР, Институт искусствования, этнографии и фольклора ; редкол.: Г.И. Барышев [и др.]. – Минск : Наука и техника, 1990. – 384 с.

8. Няфёд, У. І. Гісторыя беларускага тэатра : вучэб. дапаможнік / У.І. Няфёд. – Мінск : Вышэйшая школа, 1982. – 543 с.

9. Очерки истории науки и культуры Беларуси IX – начала XX в. / Академия наук БССР. Институт истории; редкол.: А.А. Гусак

(гл. ред.) [и др.]. – Минск : Наука и техника, 1996. – 527 с.

Тэма 5. Культура Беларусі ў 20 – 30-ыя гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр, кіно

1. Літаратура ў 20 – 30-ыя гг. XX ст. у БССР.
2. Тэатр, музыка, кіно ў 20 – 30-ыя гг. XX ст. у БССР.

Асноўныя паняцці

Літаратурныя аб'яднанні, «Маладняк», М. Чарот, А. Дудар, «Узвышша», П. Глебка, М. Лужанін, «Полымя», Я. Купала, Я. Колас, ідэйная накіраванасць, Саюз пісьменнікаў, сацыялістычны рэалізм, кінастудыя «Савецкая Беларусь», кінахроніка, Белдзяржфілармонія.

Тэматыка рэфератаў

1. Стварэнне Саюза пісьменнікаў БССР.
2. Першы і Другі дзяржаўныя тэатры БССР.
3. Нараджэнне беларускага кіно.
4. Стварэнне новых музычных калектываў і ўстаноў ў 20–30-ыя гг. XX ст. у БССР.
5. Дзяржаўны літаратурны музей Я. Купалы.

Пытанні для самакантроля

1. Што сабой уяўляў накірунак «сацыялістычны рэалізм» у літаратуры?
2. Параўнайце ідэйную накіраванасць літаратурных аб'яднанняў «Маладняк» і «Полымя».
3. Назавіце прадстаўнікоў беларускай літаратуры 20–30-х гг. XX ст., якія пісалі прозу для дзяцей.
4. Назавіце знакамітых беларускіх драматургаў 20–30-х гг. XX ст.
5. Якія кампазітары пакінулі свой значны след у музыцы ў 20–30-я гг. XX ст.?
6. Ахарактэрызуйце дзейнасць рэжысера У. Галубка.
7. Па якой прычыне першыя кінафільмы былі па тэматыцы

слаба звязаныя з жыццем БССР?

Тэсты для самакантроля

1. Белдзяржфілармонія ў Мінску заснавана ў:

а) 1937

б) 1935

в) 1934

2. Назавіце асноўны мастацкі метады, які выкарыстоўваюцца ў мастацтве Савецкага Саюза пачынаючы з 1930-х гадоў. Метады ахопліваюць усе сферы мастацкай дзейнасці (літаратуру, драматургію, кінематограф, жывапіс, скульптуру, музыку і архітэктару):

сацрэалізм

3. Значная роля ў станаўленні беларускага рамана належыць трылогіі Я. Коласа:

а) «На скрыжаванні»

б) «На ростанях»

в) «На Палессі»

4. Суаднясіце:

1. Гомель

2. Мінск

3. Віцебск

а) БДТ-1

б) БДТ-2

в) БДТ-3

а2, б3, в1.

5. Кінастудыя «Савецкая Беларусь» была заснавана ў горадзе:

а) Мінску

б) Ленінградзе

в) Маскве

Літаратура

1. Лыч, Л. Гісторыя культуры Беларусі / Л. Лыч, У. Навіцкі. – 2-е выд. – Мінск : ВП «Экаперспектыва», 1997. – 467 с.

2. Ходзін, С.М. Гісторыя культуры Беларусі ў 1920-1930-я гг. : дапам. для студэнтаў Г.05.01.00 «Гісторыя», Г.01.01.01 «Гісторыя і тэорыя культуры» / С.М. Ходзін. – Мінск : БДУ, 2001. – 70 с.

3. Лазука, Б.А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б.А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2007. – Т. 2 : XVIII – пачатак XXI стагоддзя. – 350 с.

4. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. / редкал.: С.В. Марцэлеў [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1987– 1994. – Т. 4 : 1917–1941 гг. / Л.М. Дробаў [і інш.]. – 1990. – 350 с.

5. Гісторыя беларускага тэатра: у 3 т. / редкал.: У.І. Няфёд [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1983–1987. – Т. 2 : Тэатр савецкай эпохі, 1917–1945 гг. / Т.Я. Гаробчанка [і інш.]. – 1985. – 607 с.

6. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя: у 4 т. / редкал.: У.В. Гніламёдаў [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Аддзяленне гуманітарных навук і мастацтваў, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларуская навука. – 1999–2003. – Т. 2 : 1921–1941 гг. / І.Э. Багдановіч [і інш.]. – 1999. – 902 с.

7. Гісторыя кінамастацтва Беларусі : у 4 т. / Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Беларуская навука, 2001– 2004. – Т. 1 : 1924–1959 гг. / А.В. Красінскі [і інш.]. – 2001. – 277 с.

8. История белорусского кино : в 2 т. / редкол.: А.В. Красинский [и др.] ; Академия наук Белорусской ССР, Институт искусствоведения, этнографии и фольклора. – Минск : Наука и техника, 1969–1970. – Т. 1 : 1924–1945 гг. / В.И. Нефёд [и др.]. – 1969. – 236 с.

9. Нефёд, В.И. Становление белорусского советского театра 1917–1941 гг. / В.И. Нефёд. – Минск : Наука и техника, 1965. – 350 с.

Тэма 6. Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе

1. Архітэктура і горадабудаўніцтва БССР ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе.

2. Літаратура БССР ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе.

3. Тэатр і музыка БССР ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе.

4. Адукацыя і навука БССР ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе.

Асноўныя паняцці

Генеральны план забудовы, радыяльна-кальцавая планіровачная сістэма, гістарызм у архітэктуры, будынак Галоўпаштамта ў Мінску, Белпрампраект, ваенная тэматыка ў жывапісе, манумент Перамога, вясковая тэматыка ў літаратуры, Я. Брыль, пастаноўкі Рускага драматычнага тэатра, акцёры, музыка, Дз. Лукас, опера «Кастусь Каліноўскі», Р. Пукст, «Машэка», М. Аладаў, П. Падкавыраў, У. Алоўнікаў, Дзяржаўны народны хор БССР, Г. Цітовіч, школьная рэформа, Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту, Беларускі тэатральны інстытут, беларуская школа генэтыкі.

Тэматыка рэфератаў

1. Прамысловае будаўніцтва ў пасляваеннае дзесяцігоддзе ў БССР.
2. Уплыў класіцызма і эклектыкі на архітэктуру паслеваеннага дзесяцігоддзя.
3. Творчасць беларускіх архітэктараў (характарыстыка аднаго – па выбару студэнта).
4. Карціны мастакоў А. Шыбнёва і Я. Зайцава ў калекцыях Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.
5. Тэатральны рэпертуар БССР у першыя пасляваенныя гады.

Пытанні для самакантроля

1. Пералічыце вядомых пісьменнікаў, працаваўшых у гэты перыяд.
2. Ахарактэрызуйце асаблівасці правядзення школьнай рэформы.
3. Назавіце вядомыя драматычныя творы, напісаныя ў першыя пасляваенныя гады К. Крапівой і А. Макаёнкам.
4. Раскажыце аб Дзяржаўным народным хоры Г. Цітовіча.
5. Дайце характарыстыку генеральным планам забудовы Мінска і абласных гарадоў інстытута «Белдзяржпраект».
6. Назавіце скульптараў, якія працавалі ў першыя пасляваенныя гады ў БССР?

7. Назавіце беларускіх мастакоў, якія працавалі ў жанры пейзажу.

8. Пералічыце вядомыя помнікі архітэктуры горада Мінска першага пасляваеннага дзесяцігодзя.

Тэсты для самакантроля

1. Манумент Перамога быў адкрыт у Мінску:

а) **1954 г.**

б) 1947 г.

в) 1951 г.

2. М. Аладаў знакаміты беларускі:

а) пісьменнік

б) графік

в) **кампазітар**

3. Барарацьба з якой ідэалогіяй у культуры і навуцы праходзіла ў канцы 1940-х – пачатку 1950-х гг. ў СССР:

касмапалітызм

4. Хто з прадстаўленых беларускіх літаратараў працаваў у камедыйным жанры:

а) **К. Крапіва**

б) І. Шамякін

в) М. Лынькоў

5. Генеральны план забудовы горада Мінска быў зацверджаны ў:

а) 1948 г.

б) **1946 г.**

в) 1955 г.

Літаратура

1. Архітэктура Беларусі : нарысы эвалюцыі ва ўсходнеславянскім і еўрапейскім кантэксце : у 4 т., 6 кн. / навук. рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2005–2009. – Т. 4, кн. 2 : Архітэктура Беларусі ХХ – пачатку ХХІ ст. / А.І. Лакотка [і інш.]. – 2009. – 788 с.

2. Архітэктура Беларусі : Энцыклапедычны даведнік / Беларуская Энцыклапедыя ; рэдкал.: А.А. Воінаў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 1993. – 620 с.

3. Академия наук Белорусской ССР : Краткий очерк / В.П. Платонов [и др.] ; под общ. ред. В.П. Платонова. – Минск : Наука и техника, 1989. – 158 с.
4. Воинов, А.А. История архитектуры Белоруссии: в 2 т. / А.А. Воинов. – Минск : Вышэйшая школа, 1975. – Т. 2 : Советский период. – 214 с.
5. Лазука, Б.А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б.А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2007. – Т. 2 : XVIII – пачатак XXI стагоддзя. – 350 с.
6. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. / редкал.: С.В. Марцэлеў [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1987–1994. – Т. 5 : 1941–да 1960-х гг. / П.А. Карнач [і інш.]. – 1992. – 255 с.
7. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя : у 4 т. / редкал.: У.В. Гніламёдаў [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Аддзяленне гуманітарных навук і мастацтваў, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларуская навука. – 1999–2003. – Т. 3 : 1941–1965 гг. / Г.П. Тварановіч [і інш.]. – 2001. – 950 с.
8. Кісялёў, Р.Я. Школа Савецкай Беларусі / Р.Я. Кісялеў. – Мінск : Народная асвета, 1968. – 188 с.
9. Красовский, Н.И. Высшая школа Советской Белоруссии : История, события, факты / Н.И. Красовский. – Минск : Вышэйшая школа, 1972. – 328 с.
10. Шамрук, А.С. Архитектура Беларуси XX – начала XXI в. : эволюция стилей и художественных концепций / А.С. Шамрук. – Минск : Беларуская навука, 2007. – 335 с.

Тэма 7. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: выяўленчае мастацтва, літаратура, музыка, тэатр, вышэйшая адукацыя

Занятак 1

1. Жывапіс. Мазаіка. Графіка ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

2. Скульптура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

Занятак 2

1. Літаратура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

2. Тэатр ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

3. Музыка ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

Занятак 3

1. Новыя ВНУ (Мінскі дзяржаўны радыётэхнічны інстытут, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт, Гродненскі дзяржаўны ўніверсітэт, Гомельскі палітэхнічны інстытут і г.д.) у другой палове 50-х–першай палове 80-х гг. XX ст. у БССР.

Асноўныя паняцці

Мемарыяльныя комплексы, манументальны жывапіс, графіка, скульптура, раман, драматургія, тэатр, рэжысёр, акцёр, опера, аперэта, балет, эстрадная музыка, Мінскі дзяржаўны радыётэхнічны інстытут, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт, Гродненскі дзяржаўны ўніверсітэт, Гомельскі палітэхнічны інстытут.

Тэматыка рэфератаў

1. М. Савіцкі і яго творчая спадчына.
2. Мемарыяльны комплекс «Хатынь».
3. Мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой».
4. Беларуская школа графікаў.
5. Росквіт беларускага рамана ў 1960-я гг.
6. Новыя тэатры ў БССР у 50 – 80-я г. XX ст.
7. ВІА «Песняры» на беларускай савецкай эстрадзе.
8. Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт: гісторыя станаўлення і развіцця.

9. Дзейнасць АН БССР у 50 – 80-я гг. XX ст.

10. Навуковая спадчына беларускага савецкага этнографа В.К. Бандарчыка.

Пытанні для самакантроля

1. Назавіце асноўныя праблемы і накірункі развіцця выяўленчага мастацтва БССР ў 50–80-я гг. XX ст.

2. Ахарактэрызуйце цыкл карцін М. Савіцкага «Лічбы на сэрцы».

3. Назавіце знакамітых беларускіх мастакоў, якія ў 50–80-я гг. XX ст. працавалі ў жанры нацюрморт.

4. Пералічыце беларускіх літаратараў, якія працавалі ў 50–80-я гг. XX ст. ў жанры рамана.

5. Прыгадайце новае пакаленне драматургаў, якія пачалі працаваць у акрэсліны вышэй перыяд.

6. Раскажыце падрабязней пра дзейнасць Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі.

7. Якіх Вы ведаеце беларускіх тэатральных акцераў, якія працавалі ў 50–80-я гг. XX ст.?

8. Пералічыце найбольш вядомыя работы скульптара А. Бембеля.

9. Назавіце беларускія ансамблі, якія ў 50–80-я гг. XX ст. станавіліся лаўрэатамі міжнародных і ўсесаюзных конкурсаў і фестываляў.

10. Ахарактэрызуйце творчую дзейнасць ансамбля «Сябры».

11. Пералічыце вядомых беларускіх эстрадных спевакоў 50–80-х гг. XX ст.

12. Якія новыя ВНУ былі заснаваны ў БССР у другой палове 50–80-х гг. XX ст.?

Тэсты для самакантроля

1. Назавіце вядомага беларускага савецкага скульптара. Адзін з аўтараў Кургана Славы Савецкай Арміі, мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой»:

а) А.А. Бембель

б) А.А. Стаховіч

в) Я. Кулік

2. Суаднясіце мемарыяльны комплекс і дату яго стварэння:

1. «Брэсцкая крэпасць-герой»
 2. «Манумент Перамогі»
 3. «Курган Славы»
- а) 1954
 - б) 1969
 - в) 1971

1в, 2а, 3б.

3. Ці згодны Вы, што гарады Салігорск, Наваполацк, Жодзіна, Светлагорск – новыя гарады, пабудаваныя ў другой палове XX ст.:

- а) Да
- б) Не

4. Як называўся стыль, які пашырыўся ў мастацтве (канец 1950–1960-я гг.). Мастакі, якія працавалі ў гэтым стыле праўдзіва, без прыхарошванняў адлюстроўвалі жыццё, творы вызначаліся глыбіней зместу:

- а) «актуальны стыль»
- б) «новы стыль»

в) «суровы стыль»

5. Цыкл «Лічбы на сэрцы» належаць беларускаму мастаку:

- а) В. Жалток
- б) Р. Лойка

в) М. Савіцкі

6. Якому рэгіёну Беларусі прысвечана эпічная трылогія

I. Мележа:

- а) Палессю
- б) Падняпроў'ю
- в) Паазер'ю

7. Письменнік У. Караткевіч працаваў у жанры:

- а) ваеннай прозы
- б) лірычнай прозы

в) гістарычнай прозы

8. Суаднясіце пісьменнікаў і жанры, у якіх яны працавалі:

1. П. Броўка
 2. І. Шамякін
 3. К. Крапіва
- а) драматург, байкапісец
 - б) паэт
 - в) празаік

1б, 2в, 3а

9. ВІА «Сябры» у пачатку 70-х гадоў ХХ ст. пачыналі сваю творчаю дзейнасць у горадзе:

- а) Гродна
- б) Віцебске
- в) Гомелі**

10. І. Лучанок, Э. Ханок, Л. Захлеўны беларускія савецкія:

- а) спевакі**
- б) рэжысеры
- в) акцеры

11. Назавіце вакальна-інструментальны ансамбль, створаны ў Мінску ў 1969 г., які вядомы шырокай аўдыторыі слухачоў па песнях «Беловежская пуца», «Беларусь», «Вологда» і шматлікіх іншых:

«Песняры»

12. В. Купрэвіч вядомы беларускі вучоны:

- а) хімік
- б) матэматык
- в) біёлаг**

13. Тэатральнае прадстаўленне, у якім асобныя музычныя нумары чаргуюцца з дыялогамі без музыкі. Яны пішуцца на камічны сюжэт, музычныя нумары ў іх карацейшыя за оперныя, у цэлым музыка носіць лёгкі, папулярны характар, аднак успадкоўвае напраткі традыцыі акадэмічнай музыкі – гэта:

аперэта

14. Гомельскі педінстытут быў ператвораны ва ўніверсітэт у:

- а) 1969 г.**
- б) 1988 г.
- в) 1968 г.

15. Ці згодны Вы, што Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту ў Гомелі быў адкрыт ў 1960-е гг.:

- а) Да
- б) Не**

Літаратура

1. Академия наук Белорусской ССР : Краткий очерк / В.П. Платонов [и др.] ; под общ. ред. В.П. Платонова. – Минск : Наука и техника, 1989. – 158 с.

2. Баразна, М.Р. Беларуская кніжная графіка 1960–1990-х гадоў / М.Р. Баразна. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 2001. – 207 с.
3. Беларускі савецкі жывапіс : Альбом / аўт. уступ. тэксту і склад. А.В. Аладава. – Мінск : Беларусь, 1978. – 227 с.
4. Беларусы: у 13 т. / рэдкал.: В.К. Бандарчык (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2010. – Т. 3 : Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандарчык [і інш.]. – 1999. – 365 с.
5. Гісторыя беларускага мастацтва: у 6 т. / рэдкал.: С.В. Марцэлеў [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1987–1994. – Т.6 : Пачатак 1960-х – сярэдзіна 1980-х гг. / В.І. Жук [і інш.]. – 1994. – 373 с.
6. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя : у 4 т. / рэдкал.: У.В. Гніламёдаў [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Аддзяленне гуманітарных навук і мастацтваў, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларуская навука. – 1999–2003. – Т. 4, кн. 1 : 1966 – 1986 гг. / С.А. Андраюк [і інш.]. – 2002. – 926 с.
7. Государственный художественный музей БССР : собрание живописи XV–XX вв. – М. : Советский художник, 1989. – 144 с.
8. Дробов, Л.Н. Живопись Советской Белоруссии (1917–1975 гг.) / Л.Н. Дробов. – Минск : Вышэйшая школа, 1979. – 302 с.
9. Кісялёў, Р.Я. Школа Савецкай Беларусі / Р.Я. Кісялеў. – Мінск : Народная асвета, 1968. – 188 с.
10. Красовский, Н.И. Высшая школа Советской Белоруссии : История, события, факты / Н.И. Красовский. – Минск : Вышэйшая школа, 1972. – 328 с.
11. Мисюк, А.Е. Белорусская советская портретная живопись, 1917–1967 гг. / А.Е. Мисюк. – Минск : Наука и техника, 1986. – 104 с.
12. Музычны тэатр Беларусі : 1960–1990 : Балет ; Музыка ў пастаноўках драматычных тэатраў / Акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ; редкол.: Т.А. Дубкова [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1997. – 367 с.
13. Музычны тэатр Беларусі : 1960–1990 гг. : Операе мастацтва ; Музыкальная камедыя і аперэта / Акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ; редкол.: Г.Р. Куляшова [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1996. – 470 с.

14. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. Мастацтва 1920–1950-х гг. : Альбом. – Мінск : Беларусь, 2006. – 394 с.

15. Петерсон, Э.А. Портретная скульптура Советской Белоруссии / Э.А. Петерсон. – Минск : Вышэйшая школа, 1982. – 109 с.

16. Чурко, Ю.М. Белорусский балет в лицах / Ю.М. Чурко. – Минск : Беларусь, 1988. – 222 с.

17. Шматаў, В.Ф. Сучасная беларуская графіка, 1945–1977 гг. / В.Ф. Шматаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 126 с.

Тэма 8. Беларуская культура на сучасным этапе: выяўленчае мастацтва, літаратура, тэатр, музыка, кінамастацтва

Занятак 1

1. Новыя рысы ў выяўленчым мастацтве на сучасным этапе.
2. Творчасць знакамітага беларускага мастака на сучасным этапе (па выбару).

Занятак 2

1. Гістарычная тэматыка ў літаратуры на сучасным этапе.

Занятак 3

1. Тэатральныя фестывалі на сучасным этапе.
2. Музычныя фестывалі на сучасным этапе.
3. Кінафестывалі на сучасным этапе.

Асноўныя паняцці

Нацыянальна-культурнае адраджэнне, дзяржаўная палітыка ў галіне культуры, драматургія, публіцыстыка, фестываль, кінафестываль «Лістапад», «Славянскі базар», «Сожскі карагод», песенны жанр.

Тэматыка рэфератаў

1. Мастацкая галерэя М. Савіцкага.

2. Творчасць мастака Г. Вашчанкі.
3. Кінафестываль «Лістапад».
4. Сучасная беларуская эстрада.
5. Музей У.Г. Мулявіна ў Белдзяржфілармоніі.
6. Сучасны беларускі балет.
7. Драматычныя творы А. Дударова.

Пытанні для самакантроля

1. Назавіце вядомыя Вам тэатральныя фестывалі.
2. Дайце характарыстыку творчай дзейнасці В. Елізар’ева.
3. Якіх знакамітых беларускіх акцёраў тэатра і кіно Вы ведаеце?
4. Пералічыце кінастужкі, якія былі зняты на кінастудыі «Беларусьфільм» на сучасным этапе.
5. Ахарактэрызуйце фестываль «Славянскі базар» у Віцебску.
6. Раскажыце аб творчай дзейнасці кінарэжысёра М. Пташука.
7. Назавіце дзіцячыя фільмы, якія былі зняты ў 1990–2000-я гг.
8. Прыгадайце харэаграфічныя фестывалі, якія праводзяцца ў Беларусі.

Тэсты для самакантроля

1. Галерэя імя Г. Вашчанкі размешчана ў горадзе:
 - а) Віцебску
 - б) Гродна
 - в) Гомелі**
2. Беларускі мастак. Уладальнік найвышэйшай узнагароды ў галіне кніжнага мастацтва ў Беларусі. Працуе ў галіне кніжнай і станковай графікі, акварэлі:
 - а) М. Купава**
 - б) М. Селешчук
 - в) Г. Вашчанка
3. А. Марачкін з’яўляецца беларускім:
 - а) мастаком**
 - б) скульптарам
 - в) архітэктарам
4. Аб чым ідзе размова? Скарбніца культурных здабыткаў народа, яго нацыянальнай памяці, рэспубліканскі інфармацыйны і

сацыякультурны цэнтр, вылучаецца яскравым архітэктурным рашэннем, сваёй формай нагадвае агранёны алмаз, які сімвалізуе каштоўнасць ведаў, прыгажосць і разнастайнасць свету:

Нацыянальная бібліятэка Рэспублікі Беларусь

5. Л. Дайнэка працуе ў літаратурным жанры:

- а) гістарычным
- б) дэтэктыўным
- в) фантастычным

6. Назавіце беларускага драматурга, аўтара «Чорная панна Нясвіжа» (1998 г.), «Радавыя» і г.д.:

А. Дудараў

7. А. Разанаў вядомы беларускі:

- а) паэт
- б) празаік
- в) драматург

8. Л. Дранько-Майсюк вядомы беларускі:

- а) архітэктар
- б) акцер
- в) паэт

9. Як называюцца вершаваныя мастацкія творы:

паэзія

10. Як называецца не сапраўднае імя, пад якім часцей за ўсе працуюць некаторыя пісьменнікі, літаратары, мастакі:

псеўданім

11. Аповесць «Каласы пад сярпом тваім»:

- а) фантастычная
- б) дэтэктыўная

в) гістарычная

12. Назавіце аўтара аповесці «Тры жыцці княгіні Рагнеды»:

- а) А. Дудараў
- б) С. Алексіевіч
- в) **К. Тарасаў**

13. Назавіце псеўданім беларускага пісьменніка, мастака, выдаўца У.В. Адамчыка

- а) А. Полюс
- б) **А. Глобус**
- в) А. Мерыдыян

14. Сімвалам гэтага фестывалю з'яўляецца стылізаваная пад ноту выява кветкі васілька. Пра які фестываль ідзе гаворка:

«Славянскі базар» у Віцебску

15. «Лістапад» з’яўляецца фестывалем:

- а) харэаграфічным
- б) кінафестывалем**
- в) песенным

Літаратура

1. Беларусы : Сучасныя этнакультурныя працэсы / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы ; рэдкал.: Г.І. Каспяровіч [і інш]. – Мінск : Беларуская навука, 2009. – 607 с.

2. Лазука, Б.А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б.А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2007. – Т. 2 : XVIII – пачатак XXI стагоддзя. – 350 с.

3. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя: у 4 т. / рэдкал.: У.В. Гніламёдаў [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, АДДЗЯЛЕННЕ ГУМАНІТАРНЫХ НАВУК І МАСТАЦТВАЎ, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларуская навука. – 1999 – 2003. – Т. 4, кн. 2 : 1986–2000 гг. / С.А. Андраюк [і інш.]. – 2003. – 974 с.

4. Сучасны беларускі жывапіс XXI стагоддзя : Альбом / аўт. тэксту К.С. Аксёнава. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 2010. – 432 с.

5. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкал.: М.В. Біч [і інш]. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя. – 1993-2003.

6. Этнокультурныя працэсы Восточнага Полесья в прошлом и настоящем / Национальная академия наук Беларуси, Институт искусствоведения, этнографии и фольклора имени К. Крапивы ; редкол.: А.Вл. Гурко [и др.]. – Минск : Беларуская навука, 2010. – 466 с.